

SAMHÄLSEKONOMISK VINST, KOMMUNAL RISK

**- LÄRDOMAR FRÅN DEN GRÖNA OMSTÄLLNINGEN
OCH FÖRSVARSSATSNINGAR I VÄSTERNORRLAND**

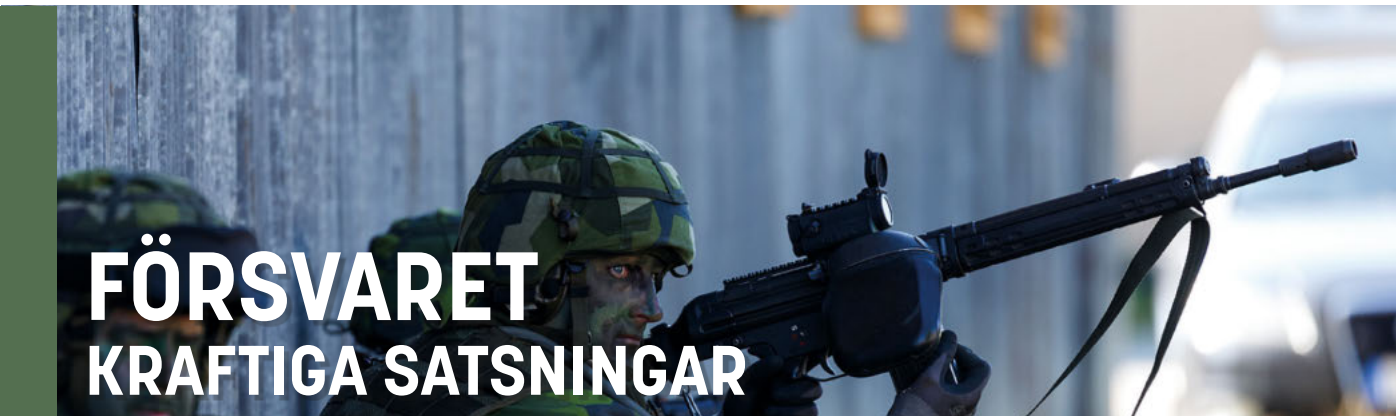
150 MILJARDER INVESTERAS I REGIONEN

BEFINTLIGA FÖRETAG INVESTERAR STORT

NYA ETABLERINGAR UTLÄNDSKA AKTÖRER SATSAR

FÖRSVARET KRAFTIGA SATSNINGAR

Källa: rapport framtagen av WSP på uppdrag av Region Västernorrland

Titel: Samhällsekonomisk analys av investeringar i Västernorrland

Omslagsfoto: Jeanette Laestander

Författare: Anders Axelsson, Per Lindberg, WSP

Datum: 2025-06-05

Bakgrund: Historiska investeringar inom industri och försvar

Västernorrland befinner sig i epicentrum för en historisk industrirevolution inom fossilfria bränslen och vätgas, samtidigt som försvarssektorn växer kraftigt. Med de enorma investeringar som sker väntar tusentals nya jobb, en växande befolkning och en stark ekonomisk boom som kommer att förändra regionens framtid.

Den tilltagande klimatkrisen har lett till politiska beslut om omfattande satsningar på en grön strukturiomvandling. EU-kommissionen har lagstiftat om att minska sina utsläpp med 55 procent till 2030 och nå klimatneutralitet 2050 i Sverige, särskilt norra delen, har blivit centrum för stora investeringsplaner inom teknikområden som batteritillverkning, vätgas, fartygs- och flygbränsle, grönt stål och fossilfri konstgödsel. Dessa industrisatsningar, som saknar motstycke i modern svensk industrihistoria, innebär både stora möjligheter och risker. Samtidigt expanderar försvaret drastiskt och försvarsindustrins orderingångar har ökat och kommer att fortsätta öka de närmaste åren.

För många orter som över tid minskat i befolkning och där resurser och samhällsservice gradvis minskat är detta en disruptiv utveckling och en total omsvängning av förutsättningar som innebär både omvälvande möjligheter och stora utmaningar.

Som en följd av detta har Region Västernorrland gett uppdrag till WSP att kartlägga planerade industri- och försvarsinvesteringar i Västernorrland under perioden 2023-2035, samt hur fördelningen av skatteintäkter ser ut mellan kommun, region och stat. Kartläggningen visar att det de planerade industriinvesteringarna uppgår till cirka 150 miljarder kronor under perioden. Investeringarna omfattar bränslen, batterimaterial och konstgödsel, samt projekt för industriell symbios. Stora satsningar görs också inom försvarsindustri- samt försvarssektorn, inklusive återetableringen av regementet I 21 i Sollefteå.

Investeringsscenario 2020–2035

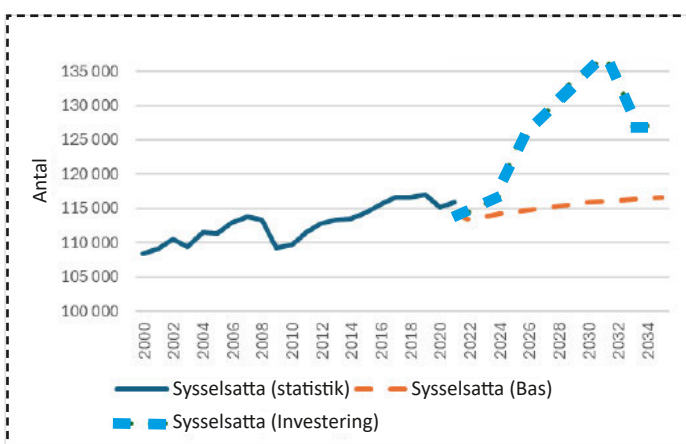
Västernorrland har flera komparativa fördelar i både den gröna omställningen och i den upprustning som nu ska genomföras inom totalförsvaret.

Örnsköldsviks hamn.

Investeringarna kan få stor betydelse för Sveriges ekonomi, konkurrenskraft, försvarsförmåga samt roll i den framväxande gröna ekonomin. Om de aviserade investeringarna genomförs som planerat kommer effekterna bli betydande jämfört en utveckling utan investeringarna.

Västernorrland är också en nyckelregion i Sveriges förstärkta satsningar på försvar och försvarsindustri. Regionen uppvisar flera strategiska fördelar, däribland god tillgång till förnybar energi, en stark industriell bas med hög teknologisk kompetens samt ett geografiskt läge som är av central betydelse för både nationell logistik och försörjningsberedskap. Dessa egenskaper gör Västernorrland särskilt lämpat för etablering och expansion av verksamheter med koppling till försvarssektorn.

Källa: SCB. Beräkningar WSP.

En scenarioanalys har genomförts för att bedöma effekter på arbetsmarknad, BNP, BRP, export, skatter och bostadsbyggande.

Beräknade effekter till 2035

Investering

Näringslivet investerar

➔ **150 miljarder kronor till år 2035**

Sysselsättning

Näringslivets satsningar och nödvändiga offentliga investeringar kommer att skapa

➔ **14 000 fler arbetstillfällen år 2035**

Inflyttning

Den ökade efterfrågan på arbetskraft och kompetens kommer kräva en inflyttning av

➔ **19 000 personer fram till 2035**

BNP-effekt

Dessa satsningar innebär att

➔ **BRP ökar med 19 miljarder kronor**
BNP ökar med 24 miljarder kronor

Export

Västernorrlands export väntas öka med

➔ **80 %**

Bostadsbehov

Fram till 2035 behövs det

➔ **1 000 nya bostäder per år**

Skatteintäkter

Kommunerna i Västernorrland får 772 miljoner kronor mer i skatteintäkter och staten får 6 292 miljoner kronor mer.

➔ **Av detta går 10 % till kommunerna i länet**
90 % går till staten

Tungt ansvar vilar på etableringskommunerna

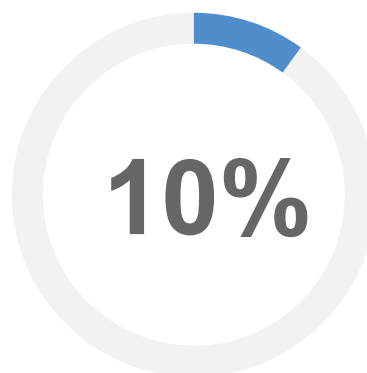
Resultaten från denna analys visar att kommunerna endast får cirka 10 procent av de framtida skatteintäkterna från investeringarna, medan staten erhåller cirka 90 procent.

I dagsläget vilar ett tungt ansvar på etableringskommunerna, ofta små med begränsade resurser, att först och främst göra stora investeringar för att kunna attrahera företagsetableringar, men sedan också för att kunna skapa förutsättningar för att attrahera den arbetskraft och kompetens som näringslivet förutsätter (bostäder, service, kultur med mera).

Etableringskommunerna står alltså inför stora utmaningar med att genomföra nödvändiga investeringar, och det är, givet statens uppsatta mål och framtagna nationella strategier kring den gröna industriomställningen och upprustningen, rimligt att staten stöttar kommunerna i detta arbete. Särskilt med tanke på att resultaten från denna analys visar att kommunerna endast får cirka 10 procent av de framtida skatteintäkterna från investeringarna, medan staten erhåller cirka 90 procent.

Detta fördelningsproblem kan leda till att kommunerna inte har tillräckliga incitament att genomföra nödvändiga investeringar för att locka etableringar, vilket kan försvåra både den gröna omställningen och upprustningen av totalförsvaret.

I och med att kommunerna bär största delen av de kostnader och den risk som uppstår, finns också en risk att kommunerna inte är tillräckligt uthålliga i sitt val av etablerande företag, och tvingas välja företagsetableringar med lägre risk men med mindre samhällsekonomiskt eller strategiskt värde för Sverige, än om staten burit en större del av omkostnader och risk. Risken är att kommunerna gör, utifrån sina förutsättningar, sunda ekonomiska val, men som inte nödvändigtvis är optimala för Sverige som helhet.

Fördelning av skatteintäkter från investeringarna, 10 % får kommunerna i länet medan resten går till staten.

Fakta RES Alby

- I Ånge kommun, Västernorrland, sker en av Europas största vätgassatsningar.
- Kapacitet: 500 MW förnybar el från Tovåsen transformatorstation.
- Produktion: Elektrolys av vatten för att producera grön vätgas.
- Syfte: Omvandla vätgasen till syntetiskt hållbart flygbränsle (eSAF) för att minska utsläppen inom flygsektorn.
- Partnerskap: RES har sålt projektet till Prime Capital AG, men fortsätter som utvecklingspartner.
- Betydelse: Projektet är RES:s största vätgasinitiativ hittills och ett viktigt steg för att stärka Sveriges roll inom grön energi.

Otydlighet i uppdrag och prioritering på nationell nivå

Den gröna omställningen ställer små kommuner inför stora investeringskrav – utan att ansvar och resurser är anpassade. Nu krävs en ny rollfördelning där staten tar större ansvar för Sveriges strategiskt viktiga industrisatsningar.

Under de senaste decennierna har en stor del av investeringsansvaret överförts från staten till kommunerna. I norra Sverige innebär de stora industrisatsningarna en ny situation för många kommuner som går från stagnation till snabb omställning och tillväxt under stor osäkerhet. För att få fart på utvecklingen krävs omfattande kommunala investeringar i infrastruktur, service, kultur och bostäder, vilket lett till ökad skuldsättning i etableringskommunerna.

Samtidigt är många näringslivsinvesteringar osäkra, med Northvolts konkurs i Skellefteå och PTL:s avslutade markavtal i Timrå som tydliga exempel. Konkurrensen mellan länder om att erbjuda höga investeringsstöd ökar också. Den gröna omställningen är en förutsättning för att Sverige ska nå EU:s klimatmål för 2030 och nettonollutsläpp till 2045, men det väcker frågor om hur rimligt det är att små kommuner med begränsade resurser ska bära så stort ansvar och risk.

Strategiska investeringar i statens intresse

De storskaliga "gigainvesteringarna" som pågår är ovanliga i sin

storlek, betydelse och komplexitet. Investeringarna är viktiga för att nå klimatmål och kan skapa långsiktiga positiva effekter som nya jobb, skatteintäkter, innovationsspridning och nya branscher. Detta ligger i linje med den nationella utrikeshandelsstrategin som prioriterar strategiskt viktiga investeringar i värdekedjan.

Trots det saknas en samlad nationell hantering för att främja en snabb och hållbar grön omställning och det är fortfarande etableringskommunerna som bär huvudansvaret för att den gröna omställningen ska lyckas, utan garantier för framgång. Det handlar inte om mer direkt stöd till företagen, utan om att ge kommunerna de resurser som krävs för att göra nödvändiga investeringar i infrastruktur, bostäder, utbildning och samhällsfunktioner för att attrahera och stödja nya etableringar. Den gröna omställningen kräver stora samhällsinvesteringar för att skapa hållbar tillväxt och utveckling.

Det krävs en ny strategi där stat och kommun samarbetar bättre, särskilt eftersom många små kommuner förväntas hantera stora satsningar under tidspress, samtidigt som statliga myndigheter ibland upplevs sakna samma brådska.

Kristina Alvendal, Accelerationskontoret, tillsammans med regionala företrädare.

Slutsats: Gröna omställningen har stor potential för Västernorrland och Sverige

De stora investeringarna i grön omställning och försvar kan skapa tusentals jobb, ökad inflyttning och stärkt ekonomi – och bidra till Sveriges klimatmål. Men utan ökat statligt ansvar riskerar kommunernas resurser att inte räcka, det hotar både etableringarna och deras samhällsnytta.

En förutsättning för att de positiva effekterna ska realiseras är en förändrad ansvars- och riskdelningsmodell mellan stat och kommuner. Om etableringskommunerna fortsatt måste bära en oproportionerligt stor del av kostnaderna för de nödvändiga investeringarna, riskerar deras ekonomiska stabilitet att hotas. Utan tillräckligt stöd från staten kan genomförandet av investeringarna försenas eller inte bli av, vilket skulle försvåra den gröna omställningen och riskera de ekonomiska fördelarna. Den nuvarande riskfördelningen ger inte kommunerna tillräckliga incitament att genomföra de nödvändiga investeringarna, vilket kan leda till att viktiga projekt inte realiseras.

För att säkerställa att de positiva effekterna av de stora investeringarna i grön omställning och försvar realiseras, och för att minimera riskerna, är det avgörande att ansvarsfördelningen mellan stat och kommuner förändras. Staten bör ta ett större ansvar för att finansiera de nödvändiga investeringarna i infrastruktur, bostäder och offentlig service kopplat till större strategiska etableringar. Detta kan göras genom att justera det finansiella överskottsmålet och öka statens del av skuldsättningen.

Det är inte rimligt att enskilda kommuner ska ta en så stor del av ansvaret för att näringslivets planerade satsningar ska bli verklighet. Det rimmar dåligt både mot bakgrund mot Sveriges åtaganden på klimatområdet och den nationella utrikeshandelsstrategin som talar om att prioritera strategiskt viktiga investeringar som är högt positionerade i värdekedjorna. Parallellt med klimatutmaningarna har också det geopolitiska läget snabbt försämrats med krig i Europa och ett begynnande handelskrig där kampen om strategiska naturtillgångar och olika typer av statligt stöd för att locka investeringar skapat ett nytt internationellt landskap att navigera i.

Sammanfattningsvis visar denna rapport att de stora satsningarna på grön omställning och försvar i Västernorrland har potential att skapa betydande ekonomiska och sociala fördelar både regionalt och nationellt. För att dessa fördelar ska realiseras krävs dock samordnade insatser och ett ökat ansvarstagande från staten.

Tomatodling i symbios

Nybyggda bostäder i Härnösand

RES Alby, Ånge

Liquid Wind

Liquid Wind